

Анаїт ВАРДАНЯН,

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядаються методи навчання у процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів, їх переваги та недоліки. На сьогоднішній день існує велика кількість методів викладання іноземної мови. Увага приділена таким методам: комунікативному, граматики-перекладному, прямому, аудіовізуальному та аудіолінгвальному. Визначено, що комунікативний метод є домінуючим. Об'єктом цього методу є сама мова, тобто така методика в першу чергу вчить спілкуватися, передбачає високу активність студентів та залучення до бесіди всіх присутніх в аудиторії.

Ключові слова: професійно-мовленнєва компетентність, методи навчання, формування компетентності, комунікативний метод, вищий навчальний заклад, формування

Постановка проблеми у загальному вигляді. Мова в системі сучасної освіти посідає особливе місце в силу своїх соціальних, пізнавальних та розвиваючих функцій, є важливим засобом спілкування, пізнання світу і розширення цього світу. Нова соціально-економічна і політична ситуація обумовлює підвищення вимог до рівня мовної підготовки студентів. Окрім того, в умовах сучасного освітнього процесу важливо розвинути інтерес до накопичення знань, ініціювати розуміння цінності вивчення зокрема іноземної мови як способу розширення життєвого і професійного простору.

Однак методики навчання іноземним мовам поки не в повній мірі можуть задовольнити потреби суспільства і особистості. Більшість студентів, які закінчують школу не вміють практично користуватися мовою. Після вступу до вузу іноземна мова також не стає цінністю, якщо тільки студент не має особистісної мотивації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Ефективне вивчення іноземної мови є однією з педагогічних проблем. Але в останні роки помітно зріс інтерес до даної теми, і значно збільшилася кількість методичних досліджень. Особливу увагу цій проблемі приділяли в своїх роботах В. В. Давидова, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, А. К. Маркова і багато інших дослідників.

У даному контексті актуальним стає пошук шляхів підвищення ефективного вивчення іноземної мови і формування професійно-мовленнєвої компетентності у вищій школі.

На сьогоднішній день існує велика кількість методик викладання іноземної мови. Крім того, регулярно розробляються нові, тому тепер кожен викладач може вибрати для себе оптимально відповідну методику роботи. **Мета дослідження** в цьому контексті полягає у ефективному викладанні і формуванні професійно-мовленнєвої компетентності у вищих навчальних закладах шляхом реалізації теоретично обґрунтованої системи вдосконалення навчання. Завданням є розглянути основні методи навчання у процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що на успішне вивчення іноземної мови у вищій школі впливає ряд особливостей. Студенти перших курсів об'єктивно мають неоднаковий рівень знань шкільної програми з різних причин. З цього випливає, що студентам неможливо потрібно форсоване викладання одночасно всіх розділів мови – фонетики, лексики, граматики. Великих зусиль вимагає також освоєння навичок аудіювання на різні теми.

Кількість учнів в групі також є передумовою ефективного вивчення іноземної мови. Доведено: чим менше кількість учнів в групі (5-8 чоловік), тим ефективніше відбувається процес навчання [1, с. 63].

В даний час при викладанні іноземної мови у вищих навчальних закладах найчастіше використовуються класичні методи, а саме:

1. Комунікативний метод.
2. Граматико-перекладний метод навчання.
3. Прямий метод.
4. Аудіовізуальний і аудіолінгвальний методи.

На даний час все більшу кількість викладачів звертаються до комунікативного методу навчання іноземної мови. Об'єктом цього методу є сама мова, тобто така методика в першу чергу вчить спілкуватися. Комунікативний метод передбачає високу активність студентів та залучення до бесіди всіх присутніх в аудиторії.

Сутність комунікативного методу полягає в створенні реальних ситуацій спілкування. При відтворенні діалогу студент має можливість застосувати на практиці всі отримані знання. Дуже важливою перевагою комунікативного методу можна вважати те, що він володіє величезною різноманітністю вправ: тут використовуються рольові ігри, діалоги, симуляція реальної комунікації [2, с. 271].

Граматико-перекладний метод є одним з основних у системі освіти. Це класичний метод, який використовується вже не одне десятиліття. Така його поширеність зумовлена і тим, що більша частина викладачів самі навчалися за таким методом. Мета граматико-перекладного методу – навчитися читати і перекладати за допомогою граматичних правил.

До недоліків даного методу можна віднести і те, що лексичній частині приділяється недостатньо уваги. Вивчення лексики зводиться до механічного заучування слів. Читання і переклад виконується в строгій формі. Багато вищих навчальних закладів практикують репродуктивну (відтворюючу) діяльність студентів. Більшість студентів заучують напам'ять матеріал, не розуміючи граматичних особливостей мови і не володіючи навиками перекладу. В результаті, коли студент, потрапивши в мовне середовище, стикається з необхідністю сказати щось іноземною мовою, він не може успішно вирішити це завдання [3, с. 41].

Суть прямого методу навчання мови полягає в тому, що викладач більше уваги приділяє вивченню безпосередньо розмовної мови, яка використовується в повсякденному житті. Усі заняття викладач має вести іноземною мовою. Використовується тільки англomовна література.

При вивченні мови шляхом такого методу, роль викладача в успішному засвоєнні знань студентами є ключовою. Тобто його мовлення повинно бути абсолютно чітким і правильним, вимова має бути ідеальною, так як студенти постійно будуть повторювати саме за викладачем. Ідеальним варіантом для прямого методу навчання буде зробити викладачем носія мови, що викладається.

Суть аудіовізуального й аудіолінгвального методів полягає в передачі мови через структури, заучування відбувається за допомогою аудіо і відеозаписів. Метою є оволодіння живою, розмовною мовою.

Аудіовізуальний метод навчання має на увазі показ студентам відеороликів, художніх і документальних фільмів іноземною мовою. У цьому випадку у студентів працюють одночасно зоровий і слуховий канали сприйняття, у результаті чого у студентів виникають асоціації, що дозволяє краще запам'ятовувати інформацію.

Для студентів вузів, які не спеціалізуються на вивченні мов, дані методи підходять тільки в тому випадку, якщо вони використовуються в комплексі з іншими програмами навчання.

О. Леонт'єв виділяє наступні аспекти підвищення ефективного вивчення іноземних мов:

- комплексність (інтегральність) навчання;
- комунікативна спрямованість навчання – глобальність мети;
- внутрішня вмотивованість навчання;
- свідомість навчання;
- інтенсивність навчання [4, с. 78].

Великий вплив на процес успішного оволодіння іноземною мовою та формування професійно-мовленнєвої компетентності мають різноманітні

фактори: педагогічні, методичні, індивідуально-психологічні, психофізіологічні, соціальні. Це дозволяє виділити три основні проблеми, що заважають ефективному вивченню іноземної мови у вищій школі:

1. Подолання мовного бар'єру (психологічні бар'єри, труднощі в вираженні і розумінні думки іноземною мовою).

2. Відсутність у студентів стимулів і мовного середовища.

3. Відсутність у студентів реальних можливостей щодо застосування сформованої комунікативної компетенції в майбутньому. Якщо вивчення іноземної мови є метою в сфері професійного спілкування в майбутньому, то засвоєння буде ефективніше, ніж у тому випадку, коли це є тільки навчальним предметом [5, с. 136].

Також на даний час засобом успішного засвоєння іноземної мови є активні форми навчання, що розробляються на основі професійно орієнтованого мовного матеріалу, зокрема рольові й ділові ігри. Активні форми навчання являють собою сукупність способів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які активізують розумову діяльність при засвоєнні нового навчального матеріалу і реалізації вже наявних знань. Не менш істотну роль у посиленні орієнтації на активне вивчення іноземної мови у ВНЗ відіграє зростання «живого» спілкування. Така форма підвищення ефективності навчання іноземним мовам є перспективною, оскільки студент проявляє пізнавальну самостійність і стає суб'єктом діяльності і спілкування.

Сьогодні комунікативний метод займає лідируючі позиції поряд з традиційним граматико-перекладним методом. Більшість викладачів сучасних вузів віддають перевагу саме цим двом методам, нерідко використовуючи їх у комплексі. Прямий метод застосовується рідко, частково це пов'язано з відсутністю носіїв мови серед викладачів та з тим, що рівень підготовки студентів після школи занадто низький. Аудіовізуальний і аудіолінгвальний методи в чистому вигляді не використовуються, проте дуже багато викладачів університетів і інститутів час від часу проводять заняття, спираючись на такі

методи. Це дозволяє урізноманітнити загальноосвітню програму і зацікавити студентів.

Таким чином, методи застосовувані в процесі навчання студентів у вузі потребують корекції і ефективного вивчення іноземної мови та формування професійно-мовленнєвої компетентності досягаються при відмінно продуманій системі прийомів викладання, що базується на знанні індивідуально-психологічних особливостей студентів.

Список використаної літератури

1. Дмитренко, Т. А. Методика преподавания английского языка в вузе / Т. А. Дмитренко. – М. : МЭЛИ, 2009 – 92 с.
2. Шейлз, Д. Коммуникативность в обучении современным языкам. Изучение и преподавание иностранных языков для целей общения: Пер. с англ. / Д. Шейлз. – М. : Совет Европы Пресс, 1995. – 347 с.
3. Копылова Н. В. Методический поход к определению основных психологических особенностей обучаемых иностранному языку в вузе / Н. В. Копылова // Психолого-педагогические аспекты непрерывного многоуровневого образования / Твер. гос. ун-т. – 1998. – Т. 11. – С. 41.
4. Леонтьев, А. А. Основы психолингвистики / А. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.
5. Ибляминова, М. Р. Иностраннный язык в высшей школе: эффективное изучение / М. Р. Ибляминова // Социально-гуманитарные исследования. – 2007. – №5. – 136 с.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2016

Варданян А. Методы обучения в процессе формирования профессионально-речевой компетентности студентов высших учебных заведений

В статье рассматриваются методы обучения в формировании профессионально-речевой компетентности студентов высших учебных заведений, их преимущества и недостатки. Определено, что на сегодняшний день существует большое количество методов для преподавания иностранного языка. Внимание уделено таким методам: коммуникативному, грамматико-переводному, прямому, аудиовизуальному и аудиолингвальному методам. Сделаны выводы о том, что коммуникативный метод является

доминирующим. Объектом этого метода является сам язык, то есть такая методика в первую очередь учит общаться, подразумевает высокую активность студентов и привлечение к беседе всех присутствующих в аудитории.

Ключевые слова: профессионально-речевая компетентность, методы обучения, формирование компетентности, коммуникативный метод, высшее учебное заведение.

Vardanian A. Teaching methods in the process of professional speech competence formation of students in higher educational establishments

Nowadays there exist a lot of techniques for teaching foreign language. Effective language learning is a pedagogical problem. Moreover, new techniques are regularly developed, so every professor can choose the best suitable method of teaching. Therefore, the goal of this article is to review the basic techniques for students studying English. The study examines the aspects of effective learning of foreign languages. Various methods of teaching foreign languages in universities and factors which have influence on mastering foreign language such as pedagogical, methodical, psychological, physiological and social are discussed in the article. Attention is paid to the following major methods: communicative, grammar-translation, direct, audio-visual and audio-lingual. Each method is discussed in detail. Today communicative method is a leader along with traditional grammar-translation method. The essence of the communicative method is to create real situations of communication. When playing a dialogue student have the opportunity to put into practice all the acquired knowledge. Grammar-translation method is one of the basic methods in educational system. The disadvantage of it is that students learn the material by heart, without understanding the grammatical features of language and without having skills of translation. The direct method is rarely used, partly due to the lack of native speakers among teachers and because of the low language level of students after school. Audio-visual and audio-lingual methods are not used in pure form, but many professors in universities occasionally teach classes which are based on these methods. For students who do not specialize in the study of languages, these methods are suitable only if they are used when paired with other studying programs. This allows vary the general program and motivate or encourage students. Thus, the conclusion is made that effective foreign language teaching and learning are achieved with well thought-out system of methods which is based on knowledge of individual psychological characteristics of students.

Keywords: professional speech competence, teaching methods, competence formation, communicative method, higher educational establishment.